

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion maksuperustelain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valtion maksuperustelakia selvennettäväksi siten, että se koskee myös tasavallan presidentin päätöksentekoa valtioneuvostossa ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksentekoa. Päätösten maksullisuudesta, hinnoitteluperusteista ja kiinteistä mak-

suista säädettäisiin asetuksella. Muulta osin toimivalta kyseisiä maksuja koskevissa asioissa olisi asianomaisilla ministeriöillä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Valtion maksuperusteita koskeva yleislaki uudistettiin maaliskuun 1 päivänä 1992 voimaan tulleen Suomen hallitusmuodon valtioneuvoston päätöksentekoon liittyvien maksujen suuruudesta sekä maksujen muista perusteista. Lain 1 §:ssä on soveltamisala määritelty siten, että se koskee kaikkia valtion viranomaisia. Niihin on lainsäädännössä yleisesti katsottu kuuluvan myös tasavallan presidentti ja valtioneuvosto. Lakiin ei kuitenkaan sisälly maksujen määräämistä koskevia toimivaltasäännöksiä tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksenteon osalta.

Maksuperustelain tavoitteena on ollut säätää maksuja koskeva yleislaki, joka soveltuisi mahdollisimman monille viranomaisille. Lain perustelujen mukaan soveltamisalan määrittelyssä on käsiteltä valtion viranomainen käytetty laajassa merkityksessä. Lain piiriin kuuluvat selvästi muun muassa tasavallan presidentin kanslia, valtioneuvoston kanslia ja ministeriöt. Toimivaltasäännöksiä koskevien puutteellisuuksien vuoksi lakia ei kuitenkaan ole katsottu voitavan soveltaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksiin. Pääosa tästä päätöksenteosta on yleistä talouden ja

hallinnon hoitoa, jota ei ole syytä maksullistaa eikä se olisi maksuperustelainkaan mukaan maksullista. Osa hakemusasioissa tehdyistä päätöksistä on kuitenkin sellaisia, että ne olisivat muiden viranomaisten kohdalla nykyisten maksuperustesäännösten pohjalta maksullisia.

Tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja muiden viranomaisten toimituskirjoista perittiin vuoden 1993 loppuun leimaverolain (662/43) nojalla leimaveroa. Eräät leimaverot ovat olleet asialliselta sisällöltään enemmänkin maksuja kuin veroja. Tilanteen selkiinnyttämiseksi leimaverolakia muutettiin vuoden 1994 alusta siten, että toimituskirjan pituuden mukaan määräytyvistä leimaveroista luovuttiin. Leimaveroa peritään nyt vain niistä viranomaisten päätöksistä, jotka sisältävät sellaisen varallisuusarvoisen etuuden, joka sopii hyvin verotuksen kohteeksi. Muutoin viranomaisten toimituskirjoihin sovelletaan maksuperustelakia. Kun sitä ei ole katsottu voitavan soveltaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksiin, ne jäivät mainitun leimaverolain muutoksen (1080/93) voimaantultua pääsääntöisesti maksuttomiksi.

Tasavallan presidentin valtioneuvostossa ja valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavien asioiden valmistelu ja esittely tapahtuu asianomaisten ministeriöiden toimesta ja niiden resurssein. Maksuperustelain soveltaminen vain ministeriöiden omaan päätöksentekoon ja muihin suoritteisiin tai erillislainsäädännön säätä-

minen muuta toimintaa varten ei ole perusteltua. Päätöksenteon luonteessa ei ole sellaisia eroja, jotka edellyttäisivät erilaista suhtautumista toiminnan maksullisuuteen. Valtioneuvoston päätöksenteko on toisaalta uudistettu vuoden 1994 alusta siten, että valtioneuvoston toimivallalla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka käsittää valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden toimivallan. Niiden välisen ratkaisuvallan perusteet sisältyvät hallitusmuotoon ja valtioneuvostosta annettuun lakiin (78/22) sekä tarkemmat säännökset valtioneuvoston ohjesääntöön (995/43). Tämän huomioon ottaen maksuperustelain soveltaminen vain osaan valtioneuvostossa tapahtuvaa toimintaa ei ole perusteltua.

Edelleen on otettava huomioon, että päätösvalta samoissakin asioissa saattaa olla porrastettu asian merkityksen perusteella eri viranomaisasioille. Ei ole asianmukaista, että tällaisissa tapauksissa suoritteen maksuttomuus ja maksullisuus määräytyisivät sen perusteella, millä viranomaisasolla asia ratkaistaan. Tiettyissä tapauksissa voidaan myös ministeriön toimivaltaan kuuluva asia siirtää valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavaksi. Nykytilanteessa valtioneuvoston päätös olisi maksuton silloinkin, kun ministeriön päätöksestä olisi perittävä maksu.

Maksuperustelain soveltamisen kannalta merkittävimmät ryhmät ovat tasavallan presidentin päätöksistä kansalaisuuspäätökset ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä muun muassa aseiden vientiluvat, pakkolunastuspäätökset ja erilaiset toimiluvat. Ne ovat useimmiten julkisoikeudellisia suoritteita, jolloin hinnoittelun lähtökohtana on maksuperustelain 6 §:n mukaisesti suoritteen omakustannusarvo. Tasavallan presidentti tekee lähinnä sotilaskäskyasioissa päätöksiä myös muualla kuin valtioneuvostossa. Nämä asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei maksullisuus ja siitä johtuen maksuperustelain soveltaminen niihin ole perusteltua.

Edellä mainituista syistä olisi maksuperustelakia voitava soveltaa myös tasavallan presidentin valtioneuvostossa ja valtioneuvoston yleisistunnossaan tekemiin päätöksiin. Tämän vuoksi maksuperustelain 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa todettaisiin lakia sovellettavan tasavallan presidentin päätöksentekoon siltä osin kuin se tapahtuu valtioneuvostossa. Samalla lain 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännökset maksuja koskevasta

päätösvalasta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon osalta. Maksullisuudesta ja hinnoittelusta sekä lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista ja 3 ja 4 momentin mahdollistamista poikkeuksista maksujen perimisessä ja hinnoittelussa säädettäisiin asianomaisen ministeriön esityksestä asetuksella. Muulta osin toimivalta puheena olevia maksuja koskevissa asioissa kuuluisi sanotulle ministeriölle. Tällaisia asioita olisivat muun muassa maksujen laskutus ja perintä sekä kustannuslaskentaa koskevat asiat.

Ministeriön toimivaltaan muutoin kuuluva asia voidaan valtioneuvostosta annetun lain 8 §:ssä (1120/93) ja valtioneuvoston ohjesääntö 12 §:n 2—4 kohdassa (1392/93) tarkoitetuissa tapauksissa siirtää valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Koska päätöksen muutos johtuu hallinnon omista menettelytavoista, ei ole asianmukaista, että se vaikuttaa asiassa tehtävän päätöksen maksullisuuteen ja perittävän maksun suuruuteen. Tämän vuoksi ehdotetaan lain 8 §:ään lisättäväksi uusi momentti, jonka mukaan asian saattaminen valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi ei merkitse muutosta päätöksen maksullisuuden ja maksun suuruuden suhteen, vaan ne määräytyisivät sen mukaan kuin kyseessä olisi ministeriön päätös.

2. Esityksen vaikutukset

Esitys merkitsee maksuperustelain soveltamisalaan kuuluvien suoritteiden määrän lisääntymistä jonkin verran. Lain nojalla voitaisiin osa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä maksullistaa. Maksullistamisesta ja hinnoittelusta riippuen valtion vuotuiset maksutulot voisivat lisääntyä noin 1,0—1,5 miljoonalla markalla.

Esityksellä ei ole hallinnollisia tai muita vaikutuksia. Euroopan talousalueesta tehdyllä sopimuksella ei myöskään ole merkitystä asiassa.

3. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot tasavallan presidentin kanslialta, valtioneuvoston kanslialta ja ministeriöiltä. Lausunnonantajat ovat yleisesti kannattaneet esitystä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ensi tilassa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion maksuperustelain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä helmikuuta 1992 annetun valtion maksuperustelain (150/92) 8 § ja lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee tasavallan presidenttiä valtioneuvostossa tapahtuvan päätöksenteon osalta.

8 §

Asetuksella säädettävät asiat ja ministeriön toimivalta

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätösten maksullisuudesta sekä siitä, mistä päätöksestä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella ja mitkä hinnoitellaan liikeloudellisin perustein, säädetään asetuksella. Asetuksella säädetään myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä päätöksestä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä päätöksen omakustannusarvosta poiketen. Muissa näitä maksuja koskeissa asioissa toimivalta on asianomaisella ministeriöllä. Ministeriöllä tarjota-

taan tässä laissa myös valtioneuvoston kansliaa.

Asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisen suoritteet tai suoriteriymät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteriymästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liikeloudellisin perustein.

Ministeriö päättää 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä suoritteesta tai suoriteriymästä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä suoriteriymän omakustannusarvosta poiketen.

Milloin ministeriön ratkaisuvalltaan muutoin kuuluva asia saatetaan valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi, päätöksen maksullisuus ja siitä perittävän maksun suuruus määräytyy 1 momentista poiketen sen mukaisesti kuin kysymyksessä olisi ministeriön päätös.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri Iiro Viinanen

Laki

valtion maksuperustelain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä helmikuuta 1992 annetun valtion maksuperustelain (150/92) 8 § ja
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee tasavallan presidenttiä valtioneuvostossa tapahtuvan päätöksenteon osalta.

8 §

Ministeriön toimivalta

Asianomainen ministeriö päättää, mitkä hallinnonalan viranomaisten suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Ministeriöllä tarkoitetaan tässä laissa myös valtioneuvoston kansliaa.

Ministeriö päättää myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten

8 §

Asetuksella säädettävät asiat ja ministeriön toimivalta

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätösten maksullisuudesta sekä siitä, mistä päätöksestä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella ja mitkä hinnoittelun liiketaloudellisin perustein, säädetään asetuksella. Asetuksella säädetään myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä päätöksestä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä päätöksen omakustannusarvosta poiketen. Muissa näitä maksuja koskeissa asioissa toimivalta on asianomaisella ministeriöllä. Ministeriöllä tarkoitetaan tässä laissa myös valtioneuvoston kansliaa.

Asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisten suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Ministeriö päättää 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä, millä 6 §:n 3 tai 4

Voimassa oleva laki

maksun suuruus voidaan määrätä suoritteiden omakustannusarvosta poiketen.

Ehdotus

momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä suoritteiden omakustannusarvosta poiketen.

Milloin ministeriön ratkaisultaan muutoin kuuluva asia saatetaan valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi, päätöksen maksullisuus ja siitä perittävän maksun suuruus määräytyy 1 momentista poiketen sen mukaisesti kuin kysymyksessä olisi ministeriön päätös.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*
